

Mizar je napravil krsto. Da, osem majhnih desk, in v njih bo počivalo srce, kateremu bi bil mogoče preozek celi svet. Belo je bila pobarvana krsta, znamenje, da ta, ki bo tu mirno počival, ni še žalil z grehom Boga. Na nji se je blestel zlat križ, kakor bi hotel povedati, da sme ta krsta biti bela le po zasluženju križa; ko bi ne bilo tega, bi ne mogel iti Janezek v nebesa.

Mrlička so položili v krsto. Še enkrat sta ga poljubila jokajoča mati in žalostni oče. Pogrebci so ga vzdignili. Iz stolpa zapojó zvonovi. Ne, ti zvonovi ne pojó pesmi: danes meni, jutri tebi, ne. Veselo pojó: srečen, srečen!

Na pokopališču blizu kapelice je bila skopana jama. Pogrebci položé krsto na nalašč za to pripravljeno klop. Približa se duhovnik ter blagoslovi jamo. Po vrveh spusté krsto v ozko hišico.

„Vzemi, zemlja, kar je tvojega!“ in trikrat vrže duhovnik prsti na krsto. Prst, ki pada, odmeva votlo.

„Molímo“, oglasi se duhovnik; pogrebci pokleknejo.

A duhovnik ni molil, kakor po navadi za ranjcega, pač pa: „V čast angeljčkom. Oče naš —.“ S.

Moji znanci.

(Spisal *G. Flori.*)

IV.

Ljuba sestra, sezi mi še enkrat v onemoglo roko, ki zastane kmalu za vselej in ki postane mrzla ter ne bo imela moči, da se te še enkrat dotakne v znamenju pozdrava in slovesa. Slišiš li, kako umirajo v daljavi tihi glasovi: škrjančki, *ej, ti ljubeznivi pevci se poslavljajo od poletnega dneva, jaz pa se poslavljam od življenja. To so moji zadnji trenotki na zemlji, in to naj ti ostane neprestano v spominu, kar ti govorim in te prosim zdaj, in kar sem te že tolikrat prosila:

„Bodi mojemu sinu Karolu dobra mati, ti stoj na mojem mestu in mu nadomestuj — mene! Ti mu bodi oče in mati; jaz pojdem tje, odkoder ni več vrnitve; moj mož pa, Karolov oče, je odšel tja v neznani, prekomorski svet, in ni se še doslej povrnil, in Bog vedi, če pride še kedaj v svojo domačijo, če se spomni svojega sina in mene, ter pomoli na mojem grobu. Skrbi, da bo Karol kedaj mož - poštenjak, da ne bo delal srámote mojemu spominu, in da se ne bodo ljudje v poznih časih, ko bodo moje kosti že trohnele v grobu, s srdom in nevoljo spominjali mene, njegove matere. Doslej je bil moj Karol še vedno dober otrok. pazi, da se ne pokvari, to je moja zadnja prošnja do tebe. Upam, da jo izpolniš.“

V mračni, zaduhli sobi, na nizki postelji z visokim vzglavjem je ležala umirajoča žena in govorila s počasnim glasom, z mnogoterimi presledki te besede. Večkrat je hotela zakašljati, a vsled prevelike slabosti niti tega ni mogla: zahrknila je s sopečim, cvilečim glasom, da se ji je pretresla suha, špičasta glava, in ji je za nekaj časa pošla sapa. Videti je bilo, da ji je odmerjenih le še malo hipov na zemlji, da smrt že stopa iz svojih tihih prostorov ponjo — in to je čutila bolnica tudi sama.

Njen sedemletni sin Karol pa je sedel sredi sobe na tleh in popravljaj lesenemu vozičku kolesce, ki se je bilo nekaj potrló. Bil je droben otrok, velikih očíj in dolgih, mehkih, kodrastih las, prijetnega glasu in vrlo prikupljivega obnašanja, ki ni vselej lastnost kmečkih otrok. Gotovo ni čutil slovesnosti in globoke žalosti tega trenutka, ko se je njegova mati poslavljalá od sveta in izročala njega v sestrine roke. Bil je še premlad, da bi bil to občutil.

„Karol, stopi sem k moji postelji“, se je obrnila mati k njemu in potegnila svoje bele, koščene roke izpod odeje.

Karol je spustil voziček iz rok in se obrnil proti materi, nevedoč, kaj pravzaprav hoče.

„No, Karol, stopi k mami“, ga je opomnila teta z visokim rezkim glasom, „kaj stojiš in se ne ganeš z mesta, kot bi bil prirasel!“

Radovedno je zrl Karol predse in se slednjič približal postelji; mati pa mu je z drhtečimi prsti prekrižala čelo, usta in prsi ter s trepetajočim glasom izgovarjala svete besede.

„Karolček, ali boš kaj jokal, kedar jaz umrem?“ ga je potem vprašala mamica. — Toda Karol ni odgovoril; te besede so ga tako prevzele, da je obupno zaihtel, se vrgel črez mamico in skrnil obraz v odejo; tudi bolnici so prišle solze v oči, solze ljubezni do svojega sina.

Nato pa je govorila sestra:

„Kar se tiče otroka, si ne delaj preveč skrbi; ako bo dober in poslušen, ne bode mu sile. Vzredim ga s svojimi otroci, ž njimi bode hodil v šolo, ž njimi se igral in ž njimi delal.“

Umirajoča mati je bila potolažena in je še tisti večer zaprla oči za vedno. Prinesli so črno krsto in Karolovi materi postljali zadnjo posteljo.

* * *

Naslednje dni se je udomačil Karol že pri svoji teti, ki je živela z možem in peterimi otroci na malem posestvu. Ker ni bil navajen šumne družčine, se je le s težka privadil na tetinem domu. Vedno so mu uhaljali spomini k mamici: kako je bilo pri nji lepo, kako ga je pestovala; spominjal se je tudi njene bolezn, ko je mamica vzdihovala na postelji, on pa jokal v kakšnem kotu. Ali vsejedno se mu je zdelo tedaj še lepše, mamica ga je znala lepo potolažiti, mu dala lepo knjigo, v kateri je bilo mnogo podob, in imel je veliko veselje nad njimi. A teta ni bila nič tako prijazna ž njim, nikdar ga ni pobožala, nikdar ga ni poljubila na čelo, niti pogledala ga ni; mnogo rajše je imela svoje otroke in večkrat je te skrivaj poklicala k sebi ter jim dala dobrega kruha, namazanega z medom, a Karol ni dobil ničesar. Tudi bratranci niso bili ž njim prijazni, nič ga niso imeli radi in vedno so kričali nad njim in ga tožili materi. Večkrat je jokal Karol, ker ni bilo nikogar, ki bi ga bil branil pred surovostmi in napadi otrok; teta si je pa mislila: „Ej, otrok mora kaj izkusiti ako hoče na svetu dobro izhajati.“

Bilo je sredi poletja, ko so nekega deževnega večera peljali Karolovi bratrance in on sam samotež, to je voziček z dvema kolesoma, poln trave domov. Karol je bil spredaj pri držaju in vlekel, drugi so pa bili zadaj, da bi mu potiskali. Toda njihova pomoč je bila prav majhna, ter je moral on skoro sam peljati ne baš lahen voziček, in se je na vso moč trudil, da bi čim preje pripeljal do doma. A prišli so do malega klanca in voz se je ustavil.

„Hoj, hoj, kodrin, vleci, vleci, to bi izpeljala mravlja, a ti ne moreš!“ je vpil nad njim bratranec Nacek, najstarejši izmej otrok, in dolg bič je vihtel v roki ter pokal, da je daleč odmevalo.

„Hoj, hoj, kodrin, vleci, vleci mravlja!“ so povzeli še drugi otroci, in vrišč je bil tolik kot v ciganskem taboru.

„Ne morem sam, potisnite malo,“ je prosil Karol ter bolj srdito pristavil: „Kaj mislite, da bom sam vlekel, a vi capljali za menoj, rajši izpustim še jaz!“

„Le izpusti, potem pa povemo doma materi!“

„Pa potisni, Nacek - bacek, saj vidiš, da je tu klanec!“

A Nacek - bacek ni hotel potisniti, temveč se je jezen z bičem začel bližati Karolu in opletati ž njim po vozu.

„Le daj ga, ako neče delati, pa naj gre v Ameriko“, so kričali drugi.

„No, polžiček, potegni no hišico s seboj“, se je norčeval Nacek, „ali ti je zmanjkalo slin?“

Karol je molčal in vlekel voziček na vso moč, tako da ga je izvlekel že do vrha. Težko ga je vzdržaval, da mu ni ušel po klanecu navzdol, in nožice so se mu tresle od napora. Tedaj pa potisne Nacek od zadaj voz z vso močjo naprej, Karol izgubi ravnotežje, pade, voz mu uide, zdrdra nazaj in se zadene ob Nacka. V hipu je bil na tleh, voz pa je letel mimo njega po klanecu navzdol in se še le ustavil, ko je zadel ob cestni kamen in se prevrnil.

„Ej, le čakaj, ti Karol, zakaj si izpustil voz; to te bodo mama!“

„Uj, ali ste videli, kako je voz Nacka udaril!“

„Kako je padel na kamenje!“

„In voz se je gotovo polomil!“

„Trava se je vsa razsula po cesti!“

Tako so kričali otroci in hiteli k Nacku, ki je še vedno ležal na tleh ter se neznansko kislo držal in kričal na vse pretege. Počasi se je skobacal pokoncu, otepal prah z obleke in se zaletel proti Karolu: „Čakaj me, ti kodrin, zdajle ti pokažem, da boš pomnil, kdaj si izpustil voz!“ Ta pa je ves plašen in presenečen zbežal s ceste in se skrnil v grmovje.

Cele pol ure potem so otroci še kričali na istem mestu in pobirali travo. Seveda so natolcevali Karola, da je on kriv vsega; vendar jim je vest očitala, da niso prav delali, da je grdo in greh s svojim tovarišem tako ravnati. Domov prišedši so ga pa zatožili materi, češ, da ni hotel peljati, in da je potem nalašč prevrnil voz.

„Kaj ne, mama, da mu bodele dali s palico, kadar pride domov!“ je govoril Nacek prilizljivo in kazal materi malo prasko, katero je dobil pri padcu.

„Mama, zakaj pa ne zapodite tega kodrina v Ameriko, saj ni pri nas doma!“ se je oglasil vnovič, ker je vedno z nevoljo gledal Karola, najbolj pa še takrat, kadar je ž njim vred posezal z žlico v skledo.

„Veš, Nacek, Karol ostane pri nas, ker je tvoj bratranec, in ni lepo, da ga vedno tožiš, ali se ti nič ne smili, ker nima očeta ne matere?“

Tako se je teta vendar le potegnila za Karola, ker se ji vendar ni zdelo lepo, da njeni otroci tako postrani gledajo sinka njene sestre.

Karol pa je bil mej tem še vedno skrit za grmovjem, ker si ni upal domov iz strahu. Vedel je, da on ni zakrivil ničesar, vedel je, da je vsega kriv Nacek, a vendar je bil prepričan, da se mu doma ne bode dobro godilo. Dobro je čutil krivico, ki so mu jo delali tovariši, a molčal je vedno nekako ponosno in rajši trpel. Mraz ga je spreletaval, ko je zapihljal skozi grmovje mrzel veter in so se usule debele kaplje raz listje. Slednjič je vendar stopil na cesto in se napotil proti domu, češ, naj storé z menoj kar hočejo, zakrivil nisem ničesar.

Ni li to čudovito na svetu, da se baš v istem času, kadar je kdo morebiti v največji žalosti in stiski ter misli, da mora ves svet žalovati ž njim vred, da se vprav tedaj veseli njegov bližnjik in od radosti pozablja na celi svet, na vse siromake, ki morebiti v istem času trpé in se mučijo.

In tako se je pripetilo oni večer meni. Bil sem neznansko vesel, ker sem se ravno vračal iz mesta domov na počitnice in sem na cesti zagledal Karola, žalostnega in osamljenega. Lahko si mislite, da sem v prvem hipu, ko sem ga zagledal, začutil usmiljenje do njega v srcu.

„Karolček, zakaj jočeš?“ sem ga nagovoril.

Takoj me je spoznal, saj znana sva bila že poprej, in mi razložil vse natanko, kako mu niso hoteli potisniti, kako se je potem vsled Nackove krivde spodtaknil in izpustil voz. Povedal mi je tudi, da gre nerad domov, ker mu pri teti ni nič lepo.

„Karolček, kar z menoj pojdi, pri nas je dovolj prostora, in jesti boš tudi kaj imel“, sem ga povabil. In Karol je bil takoj zadovoljen, žalost se mu je izpremenila v veselje, in radostno je korakal z menoj proti naši domači hiši.

„Pojdeš li pozneje kdaj z menoj v mesto?“ sem ga vprašal, „tam bodeš videl velike hiše, lepe in visoke, še večje, kot je naša cerkev, videl bodeš prodajalnice, ej, kakšne lepe stvari tam prodajajo; krasne cerkve, videl bodeš gospode, vojake in še mnogo, mnogo lepega.“

„Seveda pojdem, ako bodo le teta dovolili; ti ne veš, kako so teta včasih hudi, in tega tudi ne vem, če bodo hoteli dati denarja. Kadar so bili še mamica živi, so morali vedno vzeti mnogo denarja s seboj, da so ga dali v mestu gospodom.“

„No, tebi pa tega ne bode treba; kar boš potreboval, ti božem že jaz dal.“

To je bil Karolček vesel, z rokami je ploskal in letel poleg mene; meni se je namreč mudilo domov, seveda, deset mesecev v šoli biti, komu bi se potem ne mudilo, in bi ne želel biti čim preje v krogu svojcev.

Poleg tega sem pa jaz tudi silno velik, dolg človek, dolge korake delam, vi ne veste tega, ker me ne poznate, zato je Karol prestavljal nožice in brzel, da je bilo veselje pogledati ga.

Domači so se začudili, ko sem pripeljal gosta s seboj; povedal sem jim, kako sva se našla, potem so pa nama prinesli večerje. To je bila seveda glavna stvar. Karol je jedel z veliko slastjo, jaz pa še z večjo; kolikokrat sem zajel, tega ne vem, ker nisem štel žlic; škoda, bi vsaj vedeli, kako sem bil lačen.

Nato sem pa razložil svoje reči, katere sem prinesel s seboj, po mizi, knjige, papir, in še nekaj. Tega pa nisem hotel takoj pokazati, zato da je Karol malo ugibal. A uganiti ni mogel, četudi je naštel vse, od medene putke, ki je zrasla v Kranjski deželi, do rožičev, ki so zoreli nekje doli na Laškem ali pa še kje drugje.

Ni uganil, dasi ni bilo nič posebnega: pet prest sem imel zavitih v papirju. Kupil sem jih za našega Tinčka; to je bil tudi takšen človeček kot Karol, še malo manjši, in jaz sem mu bil strijc.

Te preste sem zdaj razdelil mej Karola in Tinčka, vsakemu polovico, ne, to se pravi, vsakemu dve, peta, ki ni imela para, je ostala meni. Kaj se hoče, dobre zobe imam!

No, tisti večer potem je bil lep večer. Igrali smo se imenitno igro: „Moža in kozla.“ Karol se je smejal, da so mu solze tekle iz očij, in se mu je glavica stresala silne radosti.

Drugi dan potem sem se zmenil s Karolovo teto, da je ostal pri nas, ker se mu je zdelo lepše pri meni, in ker bi bilo tudi meni dolgčas po njem. Njo je bilo malo sram, in je rada dovolila.

Od tedaj sva pa bila največja prijatelja; dvakrat je bil tisto leto z menoj v mestu in doživela sva skupaj mnogo zanimivega. Kako sva doma golobnjak postavljala, kako sva hišno muco učila voziti, ej, to bi se dalo povedati še veliko lepega.

Lani pa sem se poslovil od svojega prijatelja, za vedno sem se poslovil — ej, žalostno tako slovo! Ah, težko mi je, spominjati se tega, srce se mi krči in hudo

mi je v prsih. Prišla je — ah, ta beseda mi gre nerada iz peresa — prišla je smrt, zasmejala se rezko, pihnila in Karolovo življenje je ugasnilo. Pač je bilo bridko, ločiti se od prijatelja, od tako ljubega, tako dragega prijatelja, kot je bil Karolček, — a smrt ne vpraša, se li komu toži po prijatelju, smrt ne vpraša, nam li srce v prsih poka od tuge. In najbolj hudo mi je, ker si skoro lahko očitam, da bi bil vendar le lahko ubranil Karola smrti. In to me najbolj žalosti, najbolj grize in peče.

Mene tedaj slučajno ni bilo doma, odšel sem bil za en dan v mesto po opravkih. In takoj tu je moja krivda: zakaj nisem vzel Karola s seboj v mesto! Da je bil pri meni, gotovo bi se mu ne pripetilo nič žalega, tako pa — — —

Toda hitro ven s pripoveditjo, četudi se mi roka trese pri teh spominih.

Pri sosеду so žgali apno — in Karol je prišel preblizu — nekateri so celo govorili, da ga je Nacek po neprevidnosti pahnil, kratkomalo Karol je padel v apnenico, kjer se gasi „živo“ apno, vre voda in puhti vroč, omamljiv dim.

Nikogar odraslih blizu, sami otroci, in Karol v apnenici, ah to je pregrozno, samo misliti na to!

Predno so prišli ljudje in ga izvlekli ven, je bil Karol že ves opečen, celo telo — ena sama, velika rana. In potem je ležal še kake tri dni v postelji, trpel grozne muke, se previjal v silnih bolestitih; a trpel je udano, mirno. Meni je krvavelo srce, oči so me pekle vsled neprestanega joka — a pomagati nisem mogel. Tretji dan je Karol umrl. Prestal je vse muke, vse trpljenje, in mladi mučenik je nedolžen kot krilatec poletel k Bogu.

V mrzlem, ozkem grobu, v črni, mokri prsti počiva sedaj njegovo telesce, a dušica se veseli v nebesih. Moj mladi, nepozabljivi znanček, raduj in veseli se sedaj tam v raj, angelji naj te kratkočasijo s petjem svetih spevov v čast Stvarniku!

Žalostno je na zemlji, a v nebesih je lepo — zato blagost tebi!

